

60 ברירה/ ולפיכך הבהמות הקיימות בשעת חלוקה פטורות ממעשר
 61 משום פטור לקוח/ והולדות שנולדו להן אחרי שחזרו ונשתתפו
 62 פטורים משום שהם של שותפים. מסיימת הגמרא: צריכא – אכן יש
 63 צורך להשמיענו דין זה לגבי שני הדברים, לגבי החזרת קרקעות
 64 ביובל ולגבי מעשר בהמה.
 65 הגמרא מקשה על דעת רב ענן ורבי אלעזר הסוברים שיש ברירה:
 66 מיתבי, שנינו במשנה בתמורה (ל). לגבי איסור הקרבת בהמה שהיא
 67 מחיר כלב, כלומר שהתקבלה כתמורה לכלב, וכן השותפין
 68 שחלקו, אחד נמל עשרה טלאים, ואחד נמל תשעה טלאים וכלב,
 69 שנגד הכלב – אותם עשרה טלאים שאחד מהם הוא כנגד הכלב,
 70 אסורין להקרבה, כיון שאחד מהם היה חילופו של כלב, וחל עליו
 71 איסור מחיר כלב, ולא התברר מי הוא מתוך עשרת הטלאים, ואילו
 72 תשעת הטלאים שעם הכלב, מותרים להקרבה. מסיימת הגמרא את
 73 קושייתה: ואם אמרת יש פרייה, ועל ידי החלוקה מתברר למי היה
 74 שייך כל חלק מתחילה, אם כן, אותו אחד שלקח עשרה טלאים,
 75 ליכרוך חד מיניהו לכהדי כלב, ולשקול – יברור טלה אחד ויקבע
 76 שהוא עומד כנגד הכלב, ויקחנו מבין עשרת הטלאים, ויתברר שהוא
 77 המחיר כלב/ והנהך לישתרו – והטלאים הנותרים יהיו מותרים
 78 להקרבה. ומכך שלא אומרים כן, מוכח שאין ברירה.
 79 מתרצת הגמרא: אמר רב אשי, אי דישו פוליהו להדרי הכי נמי –
 80 אם היו הטלאים שוים כולם אז לזה, הרי שכל טלה שבנד השותף
 81 האחד, יש כנגדו ביד השותף השני טלה שווה כמותו, ונמצא שרק
 82 טלה אחד מהעשרה הוא כנגד הכלב, ובאופן זה באמת יכול אחד
 83 מהטלאים ויקבע ויברר שהוא ניתן בעד הכלב, ושאר תשעת
 84 הטלאים יהיו מותרים למזבח, אולם הכא במאי עסקינן – כאן,
 85 במשנה בתמורה, במה מדובר, באופן דלא שוו פוליהו להדרי – שאין
 86 כל הטלאים שוים זה לזה, וכגון שתשעה טלאים מתוך העשרה היו
 87 יקרים יותר מתשעת הטלאים שעם הכלב, ושני האי כלבא חד
 88 ומשהו – והכלב שוה כטלה העשירי בתוספת ההפרש ששוים תשעת
 89 הטלאים שכנגדו יותר מתשעת הטלאים שעמו, והאי משהו משהו
 90 ואיתי בכליהו – ושוי זה שיש בכלב כנגד הפרש, מתחלק בין כל
 91 תשעת הטלאים שכנגדו, שבכל אחד מהם חל מקצת מאותה תוספת,
 92 ונאסרים תשעת הטלאים משום אותו מקצת של התוספת, והטלה
 93 העשירי אסור משום שהכלב כנגד כולו.

משנה

94 המשנה מבארת מי הן הבהמות שפטורות ממעשר בהמה: הכל – כל
 95 סוגי הבהמות הטהורות, נכנסין לדיר כדי להתעשר במעשר בהמה,
 96 חוץ מן הכלאים – הנולד מתייש רחל, ובהמה שהיא מרפה, ויצא
 97 דופן – שלא נולד כדרך הולדות מפתח הרחם, אלא חתכו את דופן
 98 בטר אמו, והוציאוהו משם, ומחוסר זמן – בהמה שהיא בתוך שבעה
 99 ימים ללידה, שאינה ראויה עדין להקרבה עד יומה השמיני,
 100 והיתום. ומבררת המשנה: ואיזהו יתום, הפטור ממעשר, כל שמתה
 101 אמה [או] שנשחטה בעת לידתה, ואחר כך ילדה, רבי הושע
 102 אומר, אפילו נשחטה אמה והפשיטו את עורה, והשלח קיים – כל
 103 עוד שהעור המופשט קיים אין זה נחשב יתום, וחייב במעשר.
 104

גמרא

105 שנינו במשנה: הכל נכנסין לדיר להתעשר, חוץ מן כלאים, וטרפה,
 106 ויוצא דופן, ומחוסר זמן והיתום.
 107 מבררת הגמרא: מנא הני מילי – מהיכן למדנו דברים אלו, דתנו
 108 רבנן ברייתא, נאמר לגבי הבהמות הראויות לקרבנות (ויקרא כב כז),
 109 'שור או כשב או עז כי יולד, והיה שבעת ימים תחת אמו, ומיום
 110 השמיני והלאה ירצה לקרבה אשה לה', ודרשו מתיבות הפסוק למעט
 111 בהמות מסוימות, שהן פסולות לקרבן, 'שור או כשב, פרט לכלאים
 112 – למעט את הנולד מתייש רחל, כיון שמתנית 'או' יש ללמוד
 113 שהבהמה כשרה להקרבה דווקא כשכל מין בפני עצמו, ולא כשהם
 114 'שור וכשב' יחד. 'או עז', פרט לנרמה – למעט ולד שנולד ממין
 115 אחד, אך הוא דומה למין אחר, כגון עז ותיש שילדו ולד שנראה
 116 המשך בעמוד קמב

1 הגמרא מביאה נידון נוסף שמצאנו בו שלדעת רבי יוחנן אין ברירה:
 2 ואודא רבי יוחנן למעמיה – ודבר זה שאמר רבי יוחנן, לשיטתו
 3 אמרו, דאמר רבי אפי אמר רבי יוחנן, האתיין שחלקו בירושת
 4 אביהם, אין אומרים שהחלוקה מבררת שכל אחד קיבל את החלק
 5 שהיה ראוי לו מתחילה, אלא 'אין ברירה', ויתכן שכל אחד קיבל את
 6 חלק חבירו, וממילא כשחלקו בנכסים כלקוחות הן נחשבים, וכאילו
 7 כל אחד מהם קנה מאחיו את החלק שהגיע לידו בתמורה לחלק
 8 שהגיע ליד אחיו, ולפיכך מותרין את הקרקעות זה לזה ביובל,
 9 שכשם שהקרקעות המכורות חוזרות לבעליהן, כך גם חלקות
 10 היורשים בטלה, וחוזרים ומחלקים שוב את הקרקעות ביניהם. הרי
 11 שלדעת רבי יוחנן, אין אומרים שהתברר שכל אחד קיבל את חלקו,
 12 אלא אנו אומרים שכל אחד קיבל את חלק אחיו, ולכן חלוקתם
 13 נחשבת כאילו הם קונים זה מזה כל אחד את חלקו.
 14 מבארת הגמרא מדוע הוצרך רבי יוחנן להשמיענו דין זה בשני
 15 מקומות: וצריכי – והוצרך רבי יוחנן להשמיענו דין זה בשני
 16 המקומות, ולא היינו יכולים ללמוד דין אחד מחבירו, דאי אשמעינן
 17 הך – שאילו השמיענו זאת רבי יוחנן רק לגבי מעשר בהמה,
 18 שהיורשים שחלקו נחשבים כלקוחות ופטורים ממעשר בהמה, היה
 19 מקום לומר שבה – דווקא בדיון זה קאמר רבי יוחנן שאין ברירה,
 20 כיון שנאמר (שמות כב כח-כט) 'כבור בניך תמן לי, בן תעשה שורך
 21 לצאנך', ודרשו לעיל (נז). מפסוק זה שריני מעשר בהמה חלים רק על
 22 'שורך וצאנך' שהם דומיא ד'בנך' – בדומה לפדיון הבן המוזכר
 23 בפסוק, ואם כן יש לומר מה 'בנך' כ'ברור' לך – כשם שבנך החייב
 24 בפדיון ברור שהוא נולד ברשותך ואין הדבר צריך בירור, אף 'שורך
 25 וצאנך' שהוזכרו בכתוב לחיוב מעשר בהמה מדובר כ'ברור' לך –
 26 בבהמה שברור שהיא נולדה ברשותך, ולא על בהמה שבעת היורשה
 27 לא היה ודאי ברשותך עד שחלקת עם אחיך, ולכן דווקא בנידון זה
 28 סובר רבי יוחנן שאין ברירה, אבל לגבי חזרת ירושה של שדה ביובל,
 29 יש מקום לומר שיש ברירה, ודינם כדורשים ולא כלקוחות, וממילא
 30 אין היורשים צריכים להחזיר את הקרקעות ביובל, כיון שרק 'אמר'
 31 הוא דאמר רחמנא ליהדר ביובל – רק על שדה שזכרה אמרה
 32 התורה שיש להחזירה ביובל, כאמור בפסוקים (ויקרא כב כה-לד),
 33 אבל ירושה ומתנתה, לא – אין צורך להחזירה ביובל, לכן הוצרך רבי
 34 יוחנן להשמיענו גם לגבי חזרת ירושה שדה ביובל ש'אין ברירה',
 35 וכיון שיתכן שבחלוקה כל אחד לקח את חלק אחיו בירושה, דינה
 36 כמכר וחזרת ביובל.

37 ממשיכה הגמרא ומבארת: ואי אשמעינן שדה – ואילו השמיענו רבי
 38 יוחנן דין זה ש'אין ברירה' רק לגבי ירושת שדה, שהיא חזרת ביובל,
 39 היה מקום לומר, שהחייב להחזיר שדה הוא רק לחומרא – שפוסקים
 40 להחמיר, משום שיש ספק אם החלוקה מבררת שחלק זה הגיע לו
 41 בירושה, או שאינה מבררת, ויתכן שחלק זה הגיע לאחיו הוא קנה
 42 ממנו, ומפני הספק שמוא הוא לקח אנו מחמירים ואומרים שכל אחד
 43 מהיורשים חייב להחזיר את חלקו ביובל, וחולקים מחדש. והיינו
 44 סבורים שאף במעשר בהמה יש להחמיר ולומר שמוא יש ברירה ואין
 45 דינם כלקוחות אלא כדורשים, וחייבים במעשר בהמה, ולכן הוצרך
 46 רבי יוחנן להשמיענו שדין זה ש'אין ברירה' הוא בתורת ודאי, ולא
 47 בתורת ספק, וממילא אף מקילים מחמתו במעשר בהמה לפטור את
 48 היורשים ממעשר.

49 אי נמי – ביאור נוסף לכך שלא די במה שהשמיע רבי יוחנן לגבי שדה
 50 שהיא חזרת ביובל, לכתחלה – שהיינו סבורים לומר שענין החזרה
 51 ביובל אינו משום ש'אין ברירה' ואין החלוקה מבררת מי ירש כל חלק
 52 בשדה, אלא אף אם יש ברירה' צריכים היורשים להחזיר את הקרקע
 53 ביובל לתפוסת הבית, משום שכן אמרה התורה, שביובל תחזור
 54 הקרקע לבעלות של מי שהיתה שלו מתחילה, ובאופן של יורשים
 55 צריכה הקרקע לחזור לתפוסת הבית, שהיתה שייכת לכל האחים
 56 יחד, אבל הכא, לגבי חיוב מעשר בהמה, שלא שייכת סברא זו,
 57 אימא לא – אולי נאמר שאינו נפטר מחיוב מעשר, לפי שהחלוקה
 58 מבררת את החלק שהגיע לו כבר משעת מיתת אביו, ואין דינו
 59 כלוקח. ולכן הוצרך רבי יוחנן להשמיענו לגבי מעשר בהמה ש'אין

